

UWAGI FUNDACJI PANOPTYKON DO PROJEKTU USTAWY O ZMIANIE USTAWY O SYSTEMIE INFORMACJI OŚWIATOWEJ¹

1. Uwagi dotyczące systemu informacji oświatowej

Projekt ustawy o systemie informacji oświatowej (**dalej: ustawa o SIO**) – przyjęty ostatecznie przez Sejm 15 kwietnia 2011 r. – był przez Fundację Panoptykon poddawany krytyce od początku prac parlamentarnych. Jak podnosiliśmy, stworzenie centralnej bazy danych, integrującej bardzo szeroki zakres informacji o obywatelach stanowi **poważną ingerencję w prywatność jednostki**. Taka ingerencja jest dopuszczalna w demokratycznym państwie prawa jedynie pod warunkiem spełnienia warunków wskazanych w Konstytucji RP. Zgodnie z art. 51 ust. 2 „władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym”. Jednocześnie ograniczenie autonomii informacyjnej musi być konieczne do osiągnięcia jednego z wprost wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji celów. W naszej ocenie nowy system informacji oświatowej (**dalej: nowy SIO**) nie spełnia tych warunków.

Podstawowa zmiana zasad działania nowego SIO w stosunku do starego systemu informacji oświatowej (**dalej: stary system**) polegała na odejściu od zasady gromadzenia na poziomie centralnym jedynie danych zbiorczych o uczniach, na rzecz zasady integracji informacji jednostkowych, stanowiących dane osobowe. Podstawową przesłanką skłaniającą do przyjęcia takiego rozwiązania miała być nierzetelność starego systemu i niekompletność gromadzonych w nim danych. Jednak w naszym przekonaniu projektodawcy nigdy nie udało się wykazać, że oparcie nowego SIO na danych jednostkowych jest jedyną drogą mogącą skutecznie doprowadzić do wyeliminowania dotychczasowych nieprawidłowości. Od początku brakowało zatem przekonujących dowodów, że przyjęcie takiego rozwiązania jest rzeczywiście konieczne do osiągnięcia założonego celu.

Mimo to **przekonanie o niezbędności gromadzenia na poziomie centralnym danych jednostkowych miało stanowić koronny argument przemawiający za uruchomieniem nowego SIO**. Takie przekonanie zostało wyrażone nie tylko w uzasadnieniu do projektu ustawy o SIO, ale również na przykład w opinii Biura Analiz Sejmowych z 14 marca 2011 r.: „zbieranie w SIO danych spersonalizowanych nie jest uzasadnione bezpośrednio samymi celami tego systemu. Wynika z zasadniczego dążenia do rzetelności i prawdziwości danych zawartych w tym systemie”.

Dotychczasowy sposób działania nowego SIO oraz wprowadzone i proponowane zmiany w ustawie o SIO dowodzą, że **założenie o konieczności oparcia systemu na danych jednostkowych nie znajduje oparcia w rzeczywistości**.

---

¹ Opinia została przygotowana przez Małgorzatę Szumańską oraz Wojciecha Klickiego.

W ramach nowelizacji ustawy o SIO z 27 lipca 2012 r. zrezygnowano z gromadzenia na poziomie centralnym części informacji o uczniach (m.in. o korzystaniu przez nich z pomocy psychologiczno-pedagogicznej) i zastąpiono je meta-danymi. Okazało się zatem, że zdaniem samego projektodawcy **nowy system może funkcjonować w oparciu o dane zbiorcze** i gromadzenie wszystkich danych jednostkowych na poziomie centralnym nie jest niezbędne.

Zmiany zaproponowane w projekcie ustawy o zmianie ustawy o SIO w wersji z 31 lipca 2013 r. **(dalej: projekt)** potwierdzają zasadność krytyki kierowanej pod adresem nowego SIO. Okazuje się bowiem, że nowy SIO, który – w przeciwieństwie do starego systemu – miał być rzetelny i kompletny, obarczony jest takim poziomem błędów, że projektodawca uznał za niezbędne przedłużenie funkcjonowania starego systemu o 3 lata. Co więcej, w uzasadnieniu do projektu czytamy, że błędów w systemie (na poziomie 1%) nie da się uniknąć, a **rzetelność nowego SIO ma być weryfikowana ze starym systemem, który wcześniej był przedstawiany jako zupełnie niewiarygodny**.

Wszystko to stawia pod znakiem zapytania racjonalność wdrażania nowego SIO. Zasadniczym problemem nie jest przy tym sama niewiarygodność systemu, którą po wielu zabiegach być może uda się ograniczyć, ale fakt, że jego niezawodność i rzetelność miała być podstawowym argumentem przemawiającym za rezygnacją ze starego systemu i wprowadzeniem rozwiązań głębiej ingerujących w prawa i wolności obywateli.

Oznacza to, że wątpliwości dotyczące zgodności ustawy o SIO z Konstytucją zyskują kolejne potwierdzenie. W tej sytuacji właściwym rozwiązaniem powinna być **weryfikacja założeń działania systemu pod kątem niezbędności gromadzenia danych jednostkowych uczniów na poziomie centralnym** (w tak szerokim zakresie, jak obecnie przewiduje to ustawa o SIO).

2. Uwagi dotyczące projektu nowelizacji ustawy o systemie informacji oświatowej

W naszej opinii wszystkie utrudnienia związane z działaniem procedury weryfikacji gromadzonych danych były możliwe do przewidzenia w fazie projektowania systemu. Z tego względu propozycja wprowadzenia zmian zasad działania nowego SIO po jego uruchomieniu nie tylko świadczy negatywnie o profesjonalizmie procesu tworzenia tego systemu, ale również jest działaniem, które należy ocenić bardzo krytycznie z punktu widzenia zasad stanowienia prawa.

Przechodząc do konkretnych rozwiązań, jakie zostały przewidziane w projekcie, zwracamy uwagę na niejasność art. 2 ust. 3 i 4 projektu dotyczącego sytuacji negatywnej weryfikacji danych identyfikacyjnych ucznia, zwłaszcza w zakresie danych zbieranych w lokalnych bazach danych prowadzonych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Z uzasadnienia projektu wynika, że w przypadku negatywnej weryfikacji danych identyfikacyjnych ucznia dane dziedzinowe tego ucznia będą mogły być gromadzone w lokalnej bazie danych SIO i „**zgodnie z mechanizmem określonym w art. 7a ustawy, dane te po przetworzeniu będą mogły zostać przekazane do bazy danych SIO, jako dane dziedzinowe poradni**”, jednocześnie „**dane identyfikacyjne uczniów przekazane do bazy danych SIO w celu weryfikacji z rejestrem PESEL będą tymczasowo przechowywane w bazie i po weryfikacji zostaną z niej usunięte**”.

Oba te założenia nie znajdują odzwierciedlenia w treści projektowanych przepisów. Zgodnie bowiem z projektowanym art. 2 ust. 3 i 4 w przypadku negatywnej weryfikacji danych identyfikacyjnych ucznia, o której mowa m.in. w art. 26b (weryfikacja danych identyfikacyjnych

uczniów korzystających z poradni) wraz z rozpoczęciem wyjaśniania stanu faktycznego placówka:

- a) gromadzi dane identyfikacyjne i dziedzinowe w lokalnej bazie danych;
- b) **przekazuje do bazy danych SIO**, do zbioru danych o uczniach, dane dziedzinowe tego ucznia.

Jak wynika natomiast z art. 2 ust. 4 projektu dane, o których mowa wyżej, rejestrowane są m.in. w bazie danych SIO, w zbiorze danych o uczniach. Natomiast w zakresie ich dalszego przetwarzania ust. 4 projektu odsyła do art. 93 i 94 ustawy o SIO. Przepisy te wskazują, po upływie jakiego czasu z bazy danych SIO usuwane są różne rodzaje danych. Generalną zasadą jest nieusuwanie zanonimizowanych danych o uczniach, **anonimizacja** następuje zaś co do zasady po upływie 5 lat (w niektórych wypadkach po zakończeniu roku szkolnego).

Z brzmienia projektu wynika zatem – wbrew treści uzasadnienia projektu – że:

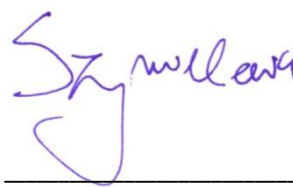
- a) dane identyfikacyjne ucznia korzystającego z poradni – mimo negatywnej weryfikacji – przekazywane są do bazy danych SIO oraz rejestrowane w bazie danych o uczniach (a nie jako dane dziedzinowe poradni);
- b) dane identyfikacyjne ucznia (nie tylko te dotyczące korzystania z poradni) w przypadku negatywnej weryfikacji przechowywane będą w bazie danych o uczniach, ponieważ art. 93 ustawy o SIO nie daje podstaw do ich usunięcia.

W związku z powyższymi rozbieżnościami między brzmieniem projektowanych przepisów a uzasadnieniem projektu postulujemy – przy założeniu, że weryfikacja założeń działania nowego SIO w obecnym kształcie nie zostanie negatywnie zweryfikowana – takie doprecyzowanie art. 2 ust. 3 i 4 projektu, by odpowiadały one zasadom wyrażonym w uzasadnieniu.

Małgorzata Szumańska
Wiceprezeska

Katarzyna Szymielewicz
Prezeska